OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Lausunto

10.11.2023

VN/21217/2023
VN/21217/2023-OKM-19

Eduskunnan sivistysvaliokunta

OKM:n lausunto sivistysvaliokunnalle (HE 46/2023 vp)

Sivistysvaliokunta on pyytänyt kirjallista lausuntoa saavutettavuuskirjasto Celiasta tehtyjen lainojen korvaamisesta HE 46/2023 vp kannalta. Miksi ne eivät siihen sisälly? Voisivatko sisältyä?

Vastauksena esitettyihin kysymyksiin esitän seuraavaa.

Asiat eivät liity toisiinsa. Aineistojen käyttö saavutettavuuskirjasto Celiassa perustuu tekijänoikeuden rajoitukseen näkövammaisten ja muiden lukemisesteisten hyväksi (tekijänoikeuslain 17 ja 17 a – 17 d §). Käyttö on sallittua ilman tekijän lupaa. Tekijällä on kuitenkin oikeus korvaukseen, kun teoksen kappale jää pysyvästi käyttäjän haltuun. Velvollisuus korvauksen maksamiseen on Celialla. Rajoituksen tavoitteena on saattaa näkövammaiset ja muut lukemisesteiset mahdollisimman tasavertaiseen asemaan muiden käyttäjien kanssa.

Näkövammaisten hyväksi säädetty tekijänoikeuden rajoitus on sisältynyt tekijänoikeuslakiin vuodesta 1961 lähtien. Vuonna 2005 pykälän soveltamisalaa laajennettiin muihin henkilöihin, jotka eivät vamman tai muun sairauden vuoksi voi käyttää teoksia tavanomaisella tavalla. Vuonna 2018 lakiin tehtiin lukemisestedirektiivin (EU) 2017/1564 edellyttävät muutokset. Direktiivi taas pohjautuu Maailman henkisen omaisuuden järjestön WIPOn piirissä vuonna 2013 tehtyyn Marrakeshin sopimukseen. Mainittuun lainmuutokseen sisältyneeseen eduskunnan lausumaan liittyvä opetus- ja kulttuuriministeriön selvitys toimitettiin eduskunnalle vuonna 2021.

Nyt ehdotetun uuden 38 a §:n korvauksen perusteena ei ole tekijänoikeuden rajoituksen nojalla tapahtuva käyttö. Tekijän yksinoikeutta määrätä teoksestaan ei rajoitettaisi millään tavalla. E-aineistojen käyttö yleisissä kirjastoissa ja korkeakoulukirjastoissa edellyttäisi edelleen tekijän, käytännössä kustantajan lupaa. Ehdotettu säännös ei myöskään perustu kansainvälisiin sopimuksiin tai EU-sääntelyyn, toisin kuin näkövammaisten ja muiden lukemisesteisten hyväksi säädetty tekijänoikeuden rajoitus. Asioita ei ole mahdollista yhdistää.

Johtaja Jorma Waldén

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Opetus- ja kulttuuriministeriö				
PL 29 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 10 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 135 9335 +358 9 135 9335	kirjaamo.okm@gov.fi

Jakelu Sivistysvaliokunta
Sivistysvaliokunta, Lahtinen Marja

Tiedoksi OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Anita Lehikoinen
OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Santeri Lohi
OKM KUPO Kulttuuri- ja taidepolitiikan osasto, Riitta Kaivosoja